

Dr. Utku TOPCAN

**ANONİM ŞİRKET PAY SAHİPLERİNİN
VAZGEÇİLEMEZ NİTELİKTEKİ HAKLARI
VE BU HAKLARIN İHLALİNİN HUKUKİ
NETİCELERİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR.....	XIX
GİRİŞ.....	1
1. KONUNUN TAKDİMİ.....	1
2. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI, İNCELEME PLANI VE YÖNTEM.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK ANONİM ŞİRKET PAY SAHİPLERİNİN VAZGEÇİLEMEZ NİTELİKTEKİ HAKLARI VE KARŞILAŞTIRMALI ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNDAKİ YERİ

1.1. GENEL OLARAK.....	5
1.2. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN DÜZENLENİŞ ŞEKLİ VE TERMİNOLOJİ SORUNU	8
1.3. VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN PAY SAHİPLİĞİ HAKLARI İÇERİSİNDEKİ YERİ.....	12
1.3.1. Genel Olarak Pay Sahipliği Konumu.....	12
1.3.2. Pay Sahipliği Haklarının Sınıflandırılmasına Dair Görüşler.....	15
1.4. VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN MÜKTESEP HAKLARLA İLİŞKİSİ.....	17
1.4.1. İki Nitelikli Hak Grubu Arasındaki İlişkinin Özel Olarak İncelenmesi Zorunluluğu.....	17
1.4.2. Genel Olarak Müktesep Haklar.....	19

1.4.3. 6762 Sayılı Mülga Türk Ticaret Kanunu'nda Müktesep Haklar ve Ondan Ayrı Kabul Edilmekle Beraber Henüz İsmi Konulmamış Bir Hak Grubu: "Kanunun Emredici Biçimde Verdiği Haklar"	20
1.4.4. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Müktesep Haklar ve Vazgeçilemez Haklar.....	25
1.5. KARŞILAŞTIRMALI ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNDA PAY SAHİPLERİNİN VAZGEÇİLEMEZ VEYA EMREDİCİ NİTELİKTEKİ HAKLARI	31
1.5.1. İsviçre Hukukunda.....	31
1.5.1.1. 1991 Revizyonu Öncesi Müktesep ve Vazgeçilemez Haklar	31
1.5.1.2. 1991 Revizyonu Sonrası.....	35
1.5.1.3.3. 1991 Revizyonu Sonrası İsviçre Hukukunda Müktesep Haklar	35
1.5.1.4.4. 1991 Revizyonu Sonrası İsviçre Hukukunda Vazgeçilemez Haklar.....	38
1.5.2. Alman Hukukunda.....	46
1.5.3. Anglo - Amerikan Hukukunda Pay Sahiplerinin Konumlarının Emredici Biçimde Düzenlenmesine Yönelik Tartışmalar.....	48
1.5.3.1. Amerikan Hukukunda	48
1.5.3.2. İngiliz Hukukunda	52
1.6. ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNUN TEMEL İLKELERİNİN VAZGEÇİLEMEZ HAKLAR İLE İLİŞKİSİ	53
1.6.1. Genel Olarak	53
1.6.2. Çoğunluk İlkesi ve Oransallığa Dayalı Yapılanma	54
1.6.3. Emredici Hükümler İlkesi	57
1.6.4. Eşit İşlem İlkesi	65
1.6.5. Eşit İşlem ilkesinin Yetersiz Kaldığı Yerlerde: "Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi"	68
1.6.6. Sermayenin Korunması İlkesi.....	71

1.7.DEĞERLENDİRME	75

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRK TİCARET KANUNU'NDA YER
ALAN VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN
BELİRLENMESİ VE “DİĞER”
VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN TESPİTİNDE
KULLANILABİLECEK ÖLÇÜTLER

2.1.VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN BİR LİSTE OLARAK SUNULMASI GEREKLİLİĞİ	77
2.2.VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN SINIFLANDIRILMASINDA KULLANILAN YÖNTEM.....	81
2.3.VAZGEÇİLEMEZ NİTELİĞİ KANUNDA AÇIKÇA ZİKREDİLEN HAKLAR	83
2.3.1. Türk Ticaret Kanunu m. 447’de Sayılan Vazgeçilemez Haklar ...	83
2.3.1.1. Türk Ticaret Kanunu m. 447/1.a’da Sayılan Vazgeçilemez Haklar.....	83
2.3.1.1.1. Genel Olarak.....	83
2.3.1.1.2. Genel Kurula Katılma Hakkı ve Buna Bağlı Haklar..	84
2.3.1.1.3. Asgari Oy Hakkı.....	89
2.3.1.1.4. Dava Hakları	91
2.3.1.2. Türk Ticaret Kanunu m. 447/1.b’de Sayılan Vazgeçilemez Haklar.....	104
2.3.1.2.1. Genel Olarak.....	104
2.3.1.2.2. Türk Ticaret Kanunu m. 447/1.b’ye Dâhil Olan Vazgeçilemez Haklar.....	107
2.3.1.2.3.3. Pasif Bilgi Alma Hakkı.....	107
2.3.1.2.4.4. Aktif Bilgi Alma Hakkı	109
2.3.1.2.5.5. İnceleme Hakkı.....	111
2.3.1.2.6.6. Bilgi Alma Davası	112
2.3.1.2.7.7. Şirketler Topluluğunda Bilgi Alma Hakkı	113

2.3.1.2.8.8. Bilgi Vermenin Sınırı: Şirket Sırları veya Korunması Gereken Şirket Menfaatlerinin Tehlikeye Atılması.....	114
2.3.1.2.9.9. Yapısal Değişikliklerde İnceleme Hakları.....	116
2.3.1.2.10. Türk Ticaret Kanunu m. 447/1.b'nin Kapsamında Olup Olmadığı Belirsiz Olan Vazgeçilemez Haklar.....	117
2.3.1.2.11.11. Özel Denetim İsteme Hakkı.....	117
2.3.1.2.12.12. Bağlı Şirketin Her Pay Sahibi İçin Özel Denetim İsteme Hakkı	119
2.3.1.2.13.13. Yönetim Kurulu Üyelerinin İbra ve Azli Hakkı	120
2.3.2. Türk Ticaret Kanunu m. 447 Dışında Kanun'da Vazgeçilemez Niteliği Açıkça Zikredilen Diğer Bir Hak: İç Kaynaklardan Sermaye Artırımında Bedelsiz Pay Alma Hakkı ...	120
2.4. "DİĞER" VAZGEÇİLEMEZ HAKLAR	123
2.4.1. Genel Olarak.....	123
2.4.2. "Diğer" Vazgeçilemez Hakların Tespitinde Kullanılabilecek Ölçütler	124
2.4.3. "Diğer" Vazgeçilemez Haklar.....	127
2.4.3.1. Anonim Şirketin Temel Yapısından Kaynaklanan Vazgeçilemez Haklar.....	127
2.4.3.2. "Muhtelif" Diğer Vazgeçilemez Haklar	131
2.4.3.2.1. Genel Olarak.....	131
2.4.3.2.2. Eşit İşleme Tâbi Tutulmayı İsteme Hakkı.....	132
2.4.3.2.3. Kârdan Yoksun Bırakılmama Hakkı.....	136
2.4.3.2.4. Azlık hakları	139
2.5. DEĞERLENDİRME	142

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VAZGEÇİLEMEZ HAK İHLALLERİNİN
HUKUKİ NETİCELERİ

3.1. HAKKIN NİTELİĞİNDEN ZİYADE İHLALİN ŞEKLİ VE NETİCESİNİN BELİRLEYİCİ OLMASI KURALI	145
3.2. VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN GENEL KURUL ELİYLE İHLALİNİN HUKUKİ NETİCELERİ	147
3.2.1. Genel Olarak Genel Kurul Kararlarının Sakatlığı.....	147
3.2.1.1. Yokluk.....	147
3.2.1.2. Butlan	155
3.2.1.2.1. Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Genel Kurul Kararlarının Butlanı	155
3.2.1.2.2. Türk Ticaret Kanunu'nda Açıkça Sayılmayan Butlan Nedenleri	160
3.2.1.2.2.1. Konu Bakımından Batıl Genel Kurul Kararları.....	160
3.2.1.2.2.2. Şekil Bakımından Batıl Genel Kurul Kararları.....	163
3.2.1.3. İptal Edilebilirlik	164
3.2.1.3.1. Genel Olarak.....	164
3.2.1.3.2. İptal Davasının Maddi Hukuka İlişkin Şartları	168
3.2.1.3.2.1. Kanuna Aykırılık.....	168
3.2.1.3.2.2. Esas Sözleşmeye Aykırılık.....	172
3.2.1.3.2.3. Dürüstlük Kuralına Aykırılık.....	174
3.2.1.3.3. İptal Davasının Şekli Hukuka İlişkin Şartları ve Özellikle Nedensellik Bağı (Etki Kuralı)	176
3.2.2. Vazgeçilemez Hakların Genel Kurul Kararıyla İhlalinde Özellik Arz Eden Hususlar	181
3.2.2.1. Türk Ticaret Kanunu m. 447/1.a ve b'nin Yorumu Meselesi ve Hâkimin Takdir Yetkisi.....	181
3.2.2.2. Hukuk Güvenliğini Gerçekleştirmenin Aracı Olarak: Butlanın İkincilliği (Butlanın İstisnailiği) İlkesi.....	184

3.2.2.3. Türk Ticaret Kanunu m. 446/1.b ile m. 447/1.a ve b Bentleri Arasındaki İlişki	188
3.2.2.4. Vazgeçilemez Hakların Nitelikli İhlali: “Somut – Münferit” ve “Soyut – Genel” İhlal Ayrımı	191
3.2.2.4.1. Genel Olarak “Nitelikli İhlal” (<i>qualifizierte Verletzung</i>) Kavramı	191
3.2.2.4.2. İsviçre Öğretisinde ”Somut – Münferit (<i>Konkret – Individuell</i>)” ve “Soyut – Genel (<i>Abstract – Generell</i>)” İhlal Ayrımı	192
3.2.2.4.3. Türk Öğretisinde ”Somut – Münferit ve “Soyut – Genel“ İhlal Ayrımı.....	199
3.2.2.4.4. Alman Öğretisinde Nitelikli İhlal Tartışması	208
3.2.2.4.5. Türk ve İsviçre Yargısı’nın Soruna Yaklaşımı.....	209
3.2.2.4.5.1. Genel Olarak	209
3.2.2.4.5.2. Türk Yargısı’nın Vazgeçilemez Hakların Nitelikli İhlali Öğretisine Yaklaşımı.....	211
3.2.2.4.5.3. İsviçre Yargısı’nın Vazgeçilemez Hakların Nitelikli İhlali Öğretisine Yaklaşımı.....	218
3.2.2.4.6. “Nitelikli” (Somut-Münferit ve Soyut-Genel) İhlal Öğretisine Dair Görüşümüz	220
3.3. VAZGEÇİLEMEZ HAKLARIN YÖNETİM KURULU ELİYLE İHLALİNİN HUKUKİ NETİCELERİ	226
3.3.1. Genel Olarak.....	226
3.3.2. Genel Olarak Yönetim Kurulu Kararlarının Sakatlığı.....	228
3.3.2.1. Butlan	228
3.3.2.2. İptal Edilebilirlik	236
3.3.3. “Nitelikli İhlal” Öğretisinin Pay Sahiplerinin Vazgeçilemez Nitelikteki Haklarını İhlal Eden Yönetim Kurulu Kararlarının Butlanı Yönünden Uygulanabilirliği.....	241
SONUÇ	247
KAYNAKÇA.....	253